

Орєшина Н. В.

СИСТЕМАТИЧНИЙ КАТАЛОГ НБУВ: ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЗМІСТУ В ТРАДИЦІЙНОСТІ ВИКОНАННЯ

У статті висвітлено історію створення і розвитку систематичного каталогу НБУВ, а також розвиток класифікаційних систем, на основі яких його побудовано. Наведено приклади його модернізації за рахунок внесення нових термінів і понять, прийняття класифікаційних рішень, що знайшли своє відображення у робочих таблицях класифікації Бібліотеки, а згодом і в «Рубрикаторі НБУВ». Доведено здатність традиційного систематичного каталогу до інноваційних змін, продиктованих сучасністю.

Ключові слова: систематичний каталог, бібліотечна класифікація, «Рубрикатор НБУВ», ББК, розділ, рубрика.

Актуальність даної публікації зумовлена тим, що в умовах кризової та посткризової економіки, коли матеріальне забезпечення бібліотек не витримує критики, варто звернути увагу на потенціал вже існуючих традиційних інформаційно-пошукових систем – систематичних каталогів – які цілком здатні еволюціонувати. Звісно, майбутнє належить комп'ютерним технологіям, але традиційні каталоги залишаються надійними підвалинами бібліотеки на всі часи. Мета дослідження: довести на прикладі Генерального систематичного каталогу (ГСК) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського можливість його осучаснення, модернізації шляхом вдосконалення бібліотечної класифікації, за якою його побудовано. Об'єктом дослідження є ГСК Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Предмет дослідження: інноваційний розвиток «Рубрикатора НБУВ».

На 78-й Генеральній Асамблеї і конференції ІФЛА (11–17 серпня 2012 р., м. Гельсінкі) серед іншого наголошувалося: «После того как в течение многих лет каталогизации выносился приговор, стало очевидно, что по-прежнему существует потребность в достоверной структурированной

библиографической информации» [12]. Таким чином, каталоги продовжують займати належне місце в інформаційно-пошуковому апараті бібліотеки.

З самого початку заснування Національної Бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ; Бібліотека) було задекларовано основні чотири принципи її формування та існування: різноманітність та повнота її книжкового фонду, що має відображати знання з різних галузей науки та культури; збирання творів національного друку, стародруків, рукописної спадщини про Україну, незважаючи на вид, час, місце написання та спрямованості літератури; бути «позавідомчою, поза політичними чи суспільними настроями»; загальнодоступність – відкритість для всіх і для кожного, безкоштовність й легко доступність до інформації [2, с. 19]. Попри плин часу, зміни у суспільстві, можна сказати, що основні засади існування Бібліотеки залишились такими самими.

Свій перший план Бібліотека затвердила на 1921 р. і почала систематичну роботу з фондами. Для ведення систематичного каталогу (СК) було прийнято міжнародну децимальну (десяткову) бібліографічну класифікацію.

До 1930 р. у Всенародній бібліотеці України (тодішня назва НБУВ) використовували таблиці децимальної системи класифікації у виданні французькою мовою Міжнародного бібліографічного інституту в Брюсселі, видання Є. Добржинського «Десятичная классификация», скорочені таблиці Когана російською мовою та Ю. Меженка українською мовою, що були надруковані у «Бібліотечній техніці» Державним видавництвом України у 1922 р. [2, с. 167]. Зрозуміло, що з 1930 року бібліотечні працівники були змушені запроваджувати нові рубрики у СК, які відображали тодішні марксистсько-ленінські віяння. В цей складний для суспільства історичний період співробітники намагались знизити ідеологічний тиск на свою роботу, зберегти ідеї фундаторів Бібліотеки про аполітичність.

У грудні 1936 р. на проведеній у Москві теоретичній нараді з питань бібліотекознавства та бібліографознавства, серед іншого, основними

бібліотечними каталогами було названо систематичний, алфавітний, предметний; було обґрунтовано необхідність створення нової системи класифікації творів друку.

Під час Великої Вітчизняної війни багато каталогів було пошкоджено, а після її закінчення було реконструйовано за наявними матеріалами [3, с. 61].

Від 1948 р. Бібліотека почала упорядковувати свої каталоги, зокрема СК, майже повністю зруйнований під час війни та застарілий з огляду на ідеологічні підходи; розпочинається удосконалення принципів класифікації та систематизації [3, с. 182]. Впорядкування проводилось здебільшого за тією ж децимальною класифікацією, на основі таблиць М. Русинова та Л. Троповського, до яких вносились значні зміни, обумовлені новими досягненнями в науці та техніці, а також суспільними змінами [5, с. 142].

До кінця 50-х рр. XX ст. проводилась звірка карток алфавітного каталогу з картками систематичного та навпаки з метою удосконалення та уточнення даних а також принципів систематизації. СК звірявся з генеральним алфавітним каталогом, що дало змогу взаємоузгодити рубрики та назви.

У 1956 р. розпочалось створення алфавітно-предметного покажчика (АПП) до СК, що регламентувалось «Короткою методичною інструкцією зі складання алфавітно-предметного покажчика до генерального систематичного каталогу ДПБ УРСР», прийнятою того ж року. Створення рубрик мало відповідати вимогам того часу: політично вірним, науковим і чітким, відповідати картковому складу СК. Опис документів та їх систематизація проводилися Відділом каталогізації централізовано для всіх підрозділів Бібліотеки (окрім спеціальних видів документів).

У 1957-1959 рр. ґрунтовно перероблялися такі розділи СК: «Економіка», «Педагогіка», «Історія», «Політекономія», «Мистецтво», «Марксизм-Ленінізм» тощо. Тоді ж закінчилась робота з перебудови іноземного СК [3, с. 237-250].

В період 1959-1964 рр. остаточно складається система класифікації знання в галузі суспільних наук, створені передумови для побудови СК за

принципами радянської бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК), що розроблялась науковцями Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна (ДБЛ) у співпраці зі спеціалістами Державної масової бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, бібліотеки Академії наук СРСР та Всесоюзної книжкової палати. ДБЛ, як головний методичний центр СРСР, розповсюджувала типові схеми і матеріали за якими проходила перебудова СК.

22 червня 1965 р., згідно з постановою президії АН УРСР, Державна публічна бібліотека (назва НБУВ з 1948 по 1965 рр.) стає Центральною науковою бібліотекою АН УРСР та одержує статус науково-дослідної установи [4, с. 14]. Наприкінці того ж року, за рішенням Вченої ради Бібліотеки, розпочалось редагування, а згодом і повна перебудова СК за ББК. Було розроблено та затверджено низку інструктивно-методичних матеріалів про перехід ГСК на ББК для наукових бібліотек, про розміщення бібліографічних описів в рубриках СК, про оформлення, запровадження загальних типових поділів тощо [5, с. 143-144]. Комплекс СК Бібліотеки складався з ГСК (що в свою чергу містив СК книг, надрукованих гражданським шрифтом, та СК книг, надрукованих латинським шрифтом), СК дисертацій, СК історичних зібрань і колекцій основного книгосховища, зведеного СК іноземних книг, що централізовано надходять до фондів бібліотек наукових установ НАН України (ведеться з 1970 р.), а також СК спеціалізованих відділів, залів, філій. Майже всі вони здійснювали перебудову своїх СК за ББК для наукових бібліотек.

Слід зауважити, що бібліотеки вже давно зазнавали гостру необхідність в класифікаційній системі, єдиній для всіх, яка б відповідала суспільно-політичному ладу та сучасному стану науки. Такою системою стала ББК. Створювалась вона як ідеологічна класифікація – «Советская ББК», що базувалась на марксистсько-ленінській класифікації наук. ББК – інформаційно-пошукова мова, яка являє собою ієрархічну комбінаційну систему класифікації, була розроблена у 1958–1968 рр. Основна причина її

створення – нагальна потреба радянських бібліотек в класифікації, що давала б можливість вести систематизацію величезних потоків суспільно-політичної літератури, виходячи з ідеології держави. ББК – «наймолодша» серед найуживаніших класифікацій світу, тому найбільш повно відображає сучасні досягнення людства в науці та техніці, нові напрями в розвитку сучасного наукового знання (його логіку, структуру та зміст). В якості наукових консультантів, експертів та рецензентів до розробки ББК було залучено понад 800 вчених, десятки науково-дослідних організацій, навчальних закладів, сотні бібліотек СРСР [1]. Основний ряд ББК містить шість основних циклів: марксизм-ленінізм як методологія наукового пізнання (згодом був замінений міждисциплінарним розділом), науки про природу, прикладні науки, науки про суспільство, науки про мислення; заключним є розділ, що збирає літературу універсального змісту. Усі розділи, окрім першого, розташовано в порядку історичного розвитку об'єктивної дійсності: природа – суспільство – мислення. З урахуванням особливостей систематики книг введені узагальнюючі класи – для циклів природничих наук (Б), суспільних наук (С) [13, с. 200-202]. ББК була задумана і реалізована як система таблиць, до складу якої входили таблиці різного ступеню деталізації. В Бібліотеці використовували таблиці для наукових бібліотек в 25-ти випусках, 30-ти книгах для бібліотек з фондом, що перевищує 1 млн. од. (1960-1968 pp.) з допоміжними таблицями типових поділів (загальних, територіальних, спеціальних), а також наступними доповненнями та виправленнями. В СРСР, де за умов «залізної завіси», жодна з міжнародних класифікаційних систем не могла бути застосована (окрім УДК, що з 1961 року була обов'язковою до використання, але з жорстким обмеженням сфери застосування: лише для систематизації природничо-наукової, технічної та сільськогосподарської літератури), ББК широко впроваджувалась в бібліотеках усіх типів.

У 1991 р., коли Україна стає незалежною державою, наукові зв'язки НБУВ з розробниками ББК втрачаються, постає питання про самостійне

оновлення, модернізацію робочих таблиць класифікації. Цілком зрозуміло, що займались вирішенням цих питань співробітники Відділу систематизації (ВС). У 1993 р. головні спеціалісти ВС у співпраці з науковцями розпочали створення власного «Рубрикатора НБУВ» (РНБУВ) на основі робочих таблиць класифікації Бібліотеки (РТКБ)(базисною основою яких був повний варіант таблиць ББК для наукових бібліотек), низки прийнятих систематизаторами методичних рішень, що відбивали досвід багаторічної копінткої роботи по прийняттю тих чи інших класифікаційних рішень. РНБУВ впорядкований за засадах чіткої ієрархічної підрядності від більш загального підкласу до меншого, більш деталізованого. Його класифікаційна структура, відповідно до якої організовано каталог, вирізняється ієрархічністю побудови. Інформацію в межах даного класифікаційного механізму побудовано відповідно до відношень підрядності, а структура класифікації характеризується систематизаційною властивістю інформаційних даних [11, с.8-9]. РНБУВ використовується у технологічному циклі «Шлях документів у процесі бібліотечного опрацювання в НБУВ» в умовах паралельного існування традиційних та комп'ютерних технологій, організації довідково-пошукового апарату, а також виконанні інформаційних запитів читачів Бібліотеки, інформаційному пошуку. Його організаційно-пошуковим ядром є РТКБ – ІПМ класифікаційного типу, що походить від ББК і наслідує її структурно та методично. РНБУВ є універсальним за змістом, складається з розділів природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук, налічує більше 50 тис. рубрик [9, с. 8]. Роботи з його розробки тривають, нові окремі розділи видаються поступово в міру напрацювання.

На сьогоднішній день, крім Таблиць ТТП, окремими примірниками було видано такі розділи та підрозділи РНБУВ:

- розділ «К Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування» (2005 р.);

- розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка»:
  - «М1 Технологія деревини» (2006 р.),
  - «М2/7 Виробництва легкої промисловості» (2007 р.),
  - «М8 Поліграфічне виробництво» (2008 р.),
  - «М9 Фотокінотехніка» (2009 р.);
- розділ «Ж Техніка і технічні науки у цілому» (2010 р.);
- розділ «Н Будівництво» (2010 р.);
- підрозділ «381 Кібернетика. 397 Інформаційна та обчислювальна техніка» (2011 р.);
- розділ «И Гірнична справа» (2012 р.).

Також у 2007 р. було видано Таблицю етнічних типових поділів призначену для уніфікованої організації матеріалу за етнічною ознакою у систематичних каталогах, для використання у бібліографічних виданнях тощо [10 с. 17].

Цілком зрозуміло, що невпинний рух сучасної науки та техніки мав якнайшвидше відобразитися у СК, який в свою чергу потребував модернізації, тобто оновлення, вдосконалення, доведення до якісної відповідності новим реаліям розвитку знань про всесвіт, людину та суспільство, найповніше задовольняти інформаційні потреби читачів. В той час відбувається послідовна деідеологізація всіх розділів РТКБ, ліквідовано ділення на марксистську та немарксистську науку, уточнено наукову періодизацію, змінено територіальні типові поділи у відповідності до сучасної політичної картини світу. Так, у 2004 р. було підготовлено та видано друком Таблиці територіальних типових поділів(ТТП),структура яких складається з трьох частин: систематичної, алфавітної, довідкової. Таблиці ТТП – перший з випусків серії РНБУВ і призначені для уніфікованої організації матеріалу за регіональною ознакою, а також служать для деталізації основних і типових таблиць РНБУВ на будь якому ступені поділу. Розроблені вони на основі Таблиць ТТП, опублікованих у випуску XXV ББК

для наукових бібліотек, а також напрацювань співробітників ВС. Дані таблиці суттєво відрізняються від зазначеного випуску Таблиць ТТП ББК структурою та оформленням, мовним поданням матеріалу, наповненням і модернізованим змістом. Зокрема, змінено літерну індексацію територій (використано літери українського алфавіту). Збережено поділ на Таблицю І і Таблицю ІІ, у яких відповідно до існуючої в бібліотеках практики – літературу про свою країну виділяти поза алфавітом на перше місце серед країн – виокремлено розділ «Україна». Введено рубрики для нових держав; під індексами держав, що припинили своє існування, збирається література ретроспективного характеру тощо [9, с. 14]. Переробка ГСК з урахуванням нової політичної карти світу ведеться з середини 90-х рр. минулого століття, а з 2004 р., внаслідок виходу Таблиць ТТП, ці роботи, а також поточне індексування нових надходжень проходить уніфіковано. Роботи з укладання і вдосконалення Таблиць ТТП РНБУВ тривають.

Якщо досліджувати інші приклади інноваційності змісту традиційних СК, безумовно, варто зупинитись на розділі «А», що зазнав докорінної зміни. Ще за часів СРСР, у 1990 р., спеціалісти ДБЛ доправили до НБУВ (тоді - ЦНБ) для розгляду та обговорення проект нового комплексного розділу ББК «Загальнонаукове та міждисциплінарне знання (напрями, дисципліни, теорії, проблеми)». Проект був розроблений за участю крупних вчених та спеціалістів, було проаналізовано сучасні національні та міжнародні класифікаційні системи. Оскільки місце розділу «А Марксизм-ленінізм» ще не було визначено остаточно, а тільки передбачалося віднести його наповнення до системи філософських наук (як відбувається зараз), новий міждисциплінарний розділ планували розмістити замість існуючого «Б Природничі науки в цілому», а той, в свою чергу, перемістити до розділу «В», який збирав би природничі науки в цілому. В своєму посланні співробітники ГБЛ підкреслили, що дисципліни і наукові теорії, що належать до загальнонаукового та міждисциплінарного комплексу, направлені на задоволення методологічних та процедурних проблем науки, тому що їх

принципи, методи, термінологічний апарат, технічні засоби широко використовуються в інших науках та галузях практичної діяльності. Таким чином, загальнонаукове та міждисциплінарне знання не можна віднести до вже існуючих груп наук. Внаслідок політичних змін, що призвели до відокремлення країн - учасників діалогу та втрачання наукових зв'язків, повноцінного обговорення даного питання не відбулося. Але, на базі розробок спеціалістів ГБЛ, у 1998 р. було створено розділ «А Загальнонаукові та міждисциплінарні знання». Спеціаліст ВС суттєво доповнила та впорядкувала його термінологічну базу. Як і все новостворене, розділ перебуває в стадії розробки і на даний момент містить в ГСК такі рубрики та підрубрики:

A3 Семіотика (Семіосфера).

A4 Системні дослідження. Синергетика. Систематологія. Конфліктологія.

A6 Інформатика та обчислювальна техніка (теорія керуючих систем). Інформатизація та кібернетизація суспільства. Public relations.

Див. також: 3 81 Кібернетика

396 Автоматика. Телемеханіка.

397 Інформаційна та обчислювальна техніка.

Ч23 Науково-інформаційна діяльність. Інформатика.

A7 Глобальні проблеми сучасності. Глобалістика. «Суспільство – природа». Екологія. Ноосфера.

A73 Система проблем «суспільство – природа». Екологія.

A732 Урбоекологія.

A733 Ноосфера.

A8 Комплексне вивчення людини. Людинознавство.

A9 Інші комплексні проблеми сучасності.

Розділ «А Загальнонаукові та міждисциплінарні знання» продовжує поповнюватися новими термінами і підрубриками. Версія розділу в електронному каталозі НБУВ має набагато більше підрубрик, що обумовлено його технічними можливостями відстежувати тематику читачьких запитів і швидко реагувати на них.

Щодо циклу наук про природу, серед інновацій можна виокремити створення у розділі «Г Хімічні науки» підрозділу «Г3 Координаційна хімія» а також рубрики «Г39 Супрамолекулярна хімія», що обумовлено значними

надходженнями літератури з цієї тематики останнім часом. Координаційна хімія – розділ хімії, в якому вивчаються хімічні сполуки, що складаються з центрального атома (або іона) і пов'язаних з ним молекул або іонів-лігандів [6]. Координаційна хімія (хімія комплексних сполук) є однією з галузей сучасної хімії, що інтенсивно розвиваються.

У циклі прикладних наук, серед іншого, слід звернути увагу на обумовлені пришвидшеним розвитком галузі зміни у розділі «3 Енергетика. Радіоелектроніка». Підрозділ «381 Кібернетика» було доповнено детальнішими рубриками, під якими збирається література з кібернетичних моделей, біоніки та теорії автоматів. Відкрито і деталізовано рубрику «3813 Системний аналіз». Підрозділ «397 Інформаційна та обчислювальна техніка» було доповнено рубрикою «3970 Основи інформатики та обчислювальної техніки», під якою збирається література з обчислювальних комплексів і систем, систем передавання даних, комп'ютерних комунікацій, інтелектуальних і експертних систем тощо.

Підрозділ «3973 Комп'ютери та програмування» було доповнено рубриками, під якими збирається література з теорії, проектування, елементів і вузлів комп'ютерів, аналогових, дискретних, гібридних, мікропроцесорних комп'ютерів, нейрокомп'ютерів, спеціалізованих і універсальних комп'ютерів. Основну роботу з розроблення й впровадження доповнень і змін до цих підрозділів було виконано протягом 1998-2000 рр. (автор-укладач К. В. Лобузін) і в наступні роки продовжено членами авторського колективу [7, с. 13-14].

У розділі «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка» теж відбулося достатньо змін. Наприклад, підрозділ «М11 Деревинознавство» було доповнено поняттями, які характеризують властивості та вади деревини. Підрозділ «М13 Деревообробні виробництва» було головним чином доповнено рубриками, під якими збирається література з деревообробних підприємств,

устаткування даних виробництв, матеріалів, проектування продукції тощо [8, с. 13].

Цикл суспільних, соціально-економічних наук теж поповнився новими підрозділами. У 2010 р. створено підрозділ «С1 Народознавство (міждисциплінарні проблеми)» розділу «С Суспільні науки в цілому», в якому збирається література про країни, розглянуті в міждисциплінарному аспекті (одночасно історія, етнографія, природа, менталітет тощо). Розділ «Економіка. Економічні науки» поповнився сучасною підрубрикою «У052.8 Аудит. Теорія, методика та організація аудиту».

Багато суттєвих змін зазнав розділ «Політика. Політичні науки». У зв'язку із глобальними змінами у світі він більше не зорієнтований на протистояння політичних систем. Серед оновлених підрозділів з'явилися рубрики «Ф1(4УКР) Історія політичних вчень в Україні», «Ф69(4УКР) Політичні партії України» тощо. За словами відомого радянського бібліотекознавця Б. Ю. Ейдельмана (1904-1987), спочатку в основному ряду ББК розділ політики був відсутній. Лише у 1971 р. розділ був вперше опублікований як самостійний. Теоретично пропонувалось відокремлювати політику та історію. Хронологічною межею було взято 1945 рік. Те, що відносно нещодавно було політикою (наприклад, Велика Вітчизняна війна), сьогодні стало історією, а те що є політичною літературою сьогодні, стане історією завтра [13, с. 206-207]. Пропонувалось періодично переглядати хронологічну межу відокремлення. Але на практиці це виявилось недоцільним у зв'язку з великим обсягом матеріалу. Було вирішено дублювати індекси у випадках необхідності висвітлювати той чи інший аспект документу в обох розділах.

Наведені приклади є лише невеликою частиною привнесених у ГСК змін. Але вони беззаперечно доводять здатність традиційного бібліотечного каталогу (зокрема ГСК НБУВ), що є уособленням організованого знання, до інноваційних змін, продиктованих сучасністю. ГСК НБУВ, побудований на основі ББК, РТКБ, а згодом РНБУВ (як узагальнення багаторічної практики

систематизаторів, що в свою чергу теж невпинно вдосконалюється) являє собою систему, що здатна відповідати викликам часу. Не заперечуючи очевидних переваг сучасних електронних засобів, традиційний СК залишається «непорушною константою» Бібліотеки. За умов кризового та посткризового стану сучасної економіки, а відтак і неможливості наразі належного забезпечення бібліотек комп'ютерною технікою, СК гідно виконує функції носія достовірної структурованої бібліографічної інформації.

Список використаних джерел

1. *Гендина Н. И.* Библиотечно-библиографическая классификация (ББК) [Электронный ресурс]. - Режим доступа: URL: www.taoi.kemguki.ru/disciplines/lo/BBK.pdf .- Название с экрана. - Дата просмотра : 24.11.2012 г.
2. *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В .І. Вернадського. 1918 – 1941 [Текст] / Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. – К.: НБУВ, 1998. – 334 с.
3. *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В .І. Вернадського. 1941 – 1964 [Текст] / Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. – К.:Наукова думка, 2003. – 357с.
4. *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В .І. Вернадського. 1965 – 1991 [Текст] / Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. – К.: НБУВ, 2008. – 373 с.
5. История Центральной научной библиотеки Академии наук УССР [Текст] / [редкол. : И. К Белодед (отв. ред.) и др.] ; АН УССР, ЦНБ. – К. : Наук. думка, 1979. -224 с.

6. Координаційна хімія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: uk.wikipedia.org/wiki/Комплексні_сполуки . – Назва з екрану. – Дата перегляду : 18 лютого 2013 р.

7. Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «З Енергетика. Радіоелектроніка». Підрозділи «381 Кібернетика», «397 Інформаційна та обчислювальна техніка» [Текст] / К. В. Лобузіна [та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2011. – 249 с.

8. Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка» Підрозділ «М1 Технологія деревини» [Текст] / Н. А. Артюшенко [та ін.]; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Голов. ред. О. С. Онищенко.- К., 2006.- 198 с.

9. Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Таблиці територіальних типових поділів [Текст] / І. І. Багрій [та ін.]; НАН України. НБУВ; Голов. ред. О. С. Онищенко. – К.: НБУВ, 2004. – 769с.

10. Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Таблиця етнічних типових поділів [Текст] / А. Г. Бровкін [та ін.]; НАН України. НБУВ; Голов. ред. О. С. Онищенко. – К., 2007. – 284 с.

11. *Сербін О.* Систематичність та систематизаційність організації інформації – основні принципи відображення наукового знання в межах каталогу сучасної бібліотеки [Текст] // Бібл. вісн. – 2012. - № 2 (208). – С.3-10.

12. *Тихонова Л.* 78-я Генеральная Ассамблея и конференция ИФЛА (11-17 августа 2012 г., Хельсинки) [Текст] // Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА). – М. : РГБ, 2012. - № 6 (99). – С. 13-16.

13. *Эйдельман Б. Ю.* Библиотечная классификация и систематический каталог: учеб. пособие для библиотечных факультетов культурно-педагогических институтов и университетов [Текст] / Б. Ю. Эйдельман. – М. : Книга, 1977. - 311 с.